

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра конституційного і міжнародного права факультету № 4

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«Основи правових знань»

**вибіркових компонент освітньо-професійної програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

**125 «Кібербезпека та захист інформації» (безпека інформаційних та
комунікаційних систем)**

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 4
Протокол від 16.08.2023 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри конституційного і міжнародного права
факультету № 4 ХНУВС (протокол від 10.08.2023 № 15)

Розробники:

1. Старший викладач кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, к.ю.н. Філіпська Н. О.
2. Викладач кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ Мальцев В. В.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри конституційного і муніципального права юридичного факультету Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, к.ю.н., доцент Гудзь Л. В.
2. Завідувач кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, к.ю.н., професор Манжай О. В.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва напрямку підготовки, спеціальності, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 3 Загальна кількість годин – 90 Кількість тем – 12	12 «Інформаційні технології» 125 «Кібербезпека та захист інформації» перший (бакалаврський)	Навчальний курс – 1 Семестр – 1 Види контролю: тематична контрольна робота, екзамен
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання Лекції – 20 год.; Семінарські заняття – 24 год.; Самостійна робота – 46 год. Індивідуальна робота – реферат.		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Основи правових знань» – ознайомлення здобувачів вищої освіти неюридичних спеціальностей з основними та загальними закономірностями виникнення, розвитку і функціонування держави і права, найбільш важливими положеннями основних галузей правової системи України, формування у них вміння тлумачити і правильно застосовувати нормативно-правові акти в практичній діяльності, грамотно оцінювати юридичні факти, орієнтуватись у галузевому законодавстві.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи правових знань» є:

- розкриття загальнотеоретичних правових понять та категорій;
- дослідження сутності, змісту та форми держави і права;
- дослідження феномену правової держави у її співвідношенні з громадянським суспільством;
- набуття навичок практичного застосування набутих теоретичних знань з дисципліни;
- формування самостійного мислення, навичок аналізу явищ правової дійсності;
- формування уміння користуватися необхідною нормативно-правовою базою;
- розвиток загальної політико-правової культури здобувача вищої освіти.

Міждисциплінарні зв'язки:

Дисципліна «Основи правових знань» вивчається на денній формі навчання – на першому курсі, на основі знань, які здобувачі вищої освіти отримали у ході вивчення шкільного курсу «Правознавство», тісно пов'язана з навчальними дисциплінами: «Історія та культура України», «Поліцейська діяльність у кіберсфері» тощо.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- основні етапи становлення та розвитку держави і права;
- поняття та ознаки держави та права, їх функції;
- форму держави та її елементи: форми державного правління, територіального устрою, політичного режиму;
- сутність та соціальну цінність права, його форми (джерела);
- систему та структуру права та законодавства;
- сутність правомірної поведінки, правопорушення та юридичної відповідальності;
- поняття та сутність Конституції України як Основного Закону держави;
- сутність і зміст засад конституційного ладу держави;
- основи правового статусу особи та інститутів громадянського суспільства, конституційні форми безпосередньої демократії;
- основи побудови і функціонування системи державних органів влади, місцевого самоврядування;
- зміст цивільно-правових відносин; коло суб'єктів та об'єктів цивільно-правових відносин;
- систему трудового права;
- основні характеристики адміністративного законодавства;
- основи кримінального та кримінально-процесуального законодавства України;

вміти:

- аргументувати засвоєні теоретичні положення дисципліни з використанням юридичних термінів, понять і категорій;
- розрізняти окремі типи, форми держави та характерні їм функції;
- орієнтуватися в чинному законодавстві;
- аналізувати зміст нормативних актів, які застосовуються в процесі професійної діяльності;
- застосовувати теоретичні знання та принципи нормативних актів у повсякденному житті;
- оцінювати власні вчинки та вчинки колег-професіоналів з точки зору відповідності приписам національного законодавства України;
- організовувати професійну діяльність відповідно до правових норм.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни		
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі забезпечення інформаційної безпеки та/або кібербезпеки, що характеризується комплексністю та неповною визначеністю умов.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК1.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК2.	Знання і розуміння предметної області та розуміння професії.
	ЗК5.	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації.
	ЗК6.	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
Фахові компетентності (ФК)	ФК 1.	Здатність застосовувати законодавчу та нормативно-правову базу, а також державні та міжнародні вимоги, практики і стандарти з метою здійснення професійної діяльності в галузі інформаційної та/або кібербезпеки
Програмні результати навчання	ПРН 6.	Критично осмислювати основні теорії, принципи, методи і поняття у навчанні та професійній діяльності.
	ПРН 7.	Діяти на основі законодавчої та нормативно-правової бази України та вимог відповідних стандартів, у тому числі міжнародних в галузі інформаційної та/або кібербезпеки.
	ПРН 43.	Застосовувати національні та міжнародні регулюючі акти в сфері інформаційної безпеки та/або кібербезпеки для розслідування інцидентів.
	ПРН 54.	Усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема № 1. Походження держави і права. Форма сучасних держав.

Передумови виникнення держави та права. Основні теорії виникнення держави. Причини виникнення права.

Поняття і ознаки держави. Суверенітет, апарат державної влади, територія, населення, апарат примусу, юридичні норми, система податків. Соціальне призначення держави. Функції держави: внутрішні, зовнішні, постійні, тимчасові.

Форма держави в сучасному світі: форма правління, форма територіального устрою, політичний режим. Правова держава: визначення, ознаки. Україна – правова держава.

Тема № 2. Основні поняття про право.

Поняття та ознаки права. Система права (галузі права, правові інститути, норма права). Класифікація правових норм. Джерела (форми) права. Чинність нормативно-правових актів. Дія нормативних актів у часі, просторі та за колом осіб. Поняття правовідносин, їх ознаки. Структура (елементи) правовідносин. Юридичний факт як підстава виникнення, зміни та припинення правовідносин. Поняття, підстави та мета юридичної відповідальності.

Тема № 3. Правова поведінка та правопорушення.

Поняття і види правової поведінки. Риси та ознаки правомірної поведінки. Типи правомірної поведінки. Види правомірної поведінки. Класифікація правомірної поведінки. Форми правомірної поведінки.

Поняття, ознаки правопорушення. Склад правопорушення. Причини правопорушень.

Аналіз причин здійснення правопорушень та шляхи їх подолання в Україні за соціальними сферами: економічна, політична, культурна, соціальна.

Тема № 4. Основи конституційного права України.

Поняття, предмет і метод галузі конституційного права України. Місце конституційного права в системі національного права України. Система конституційного права України як галузі права. Конституційно-правові норми та інститути, їхня характеристика.

Конституційно-правові відносини, їх особливості та види. Суб'єкти та об'єкти конституційно-правових відносин.

Джерела конституційного права України: поняття та види. Конституція України, нормативно-правові акти та міжнародні договори як основні джерела конституційного права України. Місце правового звичаю та судового прецеденту серед джерел конституційного права України.

Тема № 5. Конституційно-правовий статус людини та громадянина в Україні.

Поняття конституційно-правового статусу громадян України та його елементи. Загальний і спеціальні принципи правового статусу громадян України. Покоління прав людини.

Поняття і зміст громадянства України. Принципи громадянства. Документи, що підтверджують громадянство України. Підстави та умови набуття громадянства України. Підстави припинення громадянства України. Умови втрати громадянства України.

Основні (конституційні) права і свободи громадян України: поняття, ознаки, види. Основні (конституційні) обов'язки громадян України.

Міжнародні та державно-правові механізми захисту прав та свобод людини і громадянина. Обмеження прав і свобод особи: конституційно-правовий аспект. Гарантії реалізації основних прав і свобод громадян України.

Тема № 6. Форми безпосередньої демократії в Україні.

Форми безпосередньої демократії в Україні, їх закріплення в законодавстві. Поняття, принципи і види виборів в Україні. Періодичність виборів. Виборче законодавство України. Поняття виборчого права і його основні принципи. Об'єктивне і суб'єктивне виборче право. Виборчі цензи в Україні. Виборча система (в широкому і вузькому розумінні). Мажоритарна і пропорційна виборчі системи в Україні. Конституційно-правовий статус Центральної виборчої комісії. Виборчі комісії в Україні, їх система, порядок формування та повноваження. Виборчий процес, його основні принципи та стадії. Складання списків виборців, утворення виборчих округів і виборчих дільниць. Суб'єкти виборчого процесу в Україні.

Поняття та юридична природа референдуму. Роль референдуму в здійсненні народовладдя в Україні. Ознаки і види референдумів в Україні. Предмет всеукраїнського референдуму в Україні. Порядок підготовки і проведення референдуму, його основні стадії. Суб'єкти, які беруть участь в організації та проведенні референдуму. Порядок голосування на референдумі та визначення його результатів. Юридичні наслідки проведення референдуму.

Тема № 7. Система органів державної влади в Україні.

Поняття органу державної влади України. Принципи організації і діяльності державних органів. Конституційна система органів державної влади в Україні. Верховенство права – основоположний принцип діяльності держави та державних органів.

Роль Президента України як глави держави. Конституційні засади виборів Президента України. Процедура вступу Президента України на посаду, прийняття ним присяги.

Функції та повноваження Президента України. Акти Президента України. Гарантії діяльності Президента України.

Підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України. Процедура усунення Президента України з поста в порядку імпичменту.

Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади. Порядок формування Верховної Ради України. Конституційний склад та структура парламенту України.

Функції та повноваження Верховної Ради України. Основні форми діяльності Верховної Ради України. Правовий статус керівництва Верховної Ради України та її органів. Акти Верховної Ради України.

Поняття правового статусу народного депутату України. Загальна характеристика мандату народних депутатів України, основні принципи їх діяльності. Порядок розподілу депутатських мандатів та порядок набуття повноважень народними депутатами України. Основні гарантії депутатської діяльності.

Поняття «виконавча влада» та система її органів. Кабінет Міністрів України як вищий орган в системі органів виконавчої влади. Принципи організації та діяльності Кабінету Міністрів України. Порядок формування Кабінету Міністрів України. Функції та компетенція Кабінету Міністрів України. Акти Кабінету Міністрів України. Парламентська відповідальність уряду. Конституційні підстави відставки Кабінету Міністрів України.

Загальна характеристика судової системи України. Універсальна юрисдикція судів. Судочинство в Україні. Засади здійснення правосуддя в Україні. Конституційні принципи судочинства. Участь професійних суддів та присяжних у здійсненні правосуддя. Судоустрій в Україні. «Гілки судової влади». Порядок утворення судів. Вища рада правосуддя. Конституційно-правовий статус суддів судів загальної юрисдикції.

Тема № 8. Основи законодавства про працю України.

Поняття та сутність трудового законодавства в Україні. Сфера дії та предмет регулювання трудового законодавства. Право на працю та достойну оплату як основні права людини в міжнародному та національному контексті. Суб'єкти трудового права: громадяни України та інші категорії осіб. Кодекс законів про працю як основний законодавчий акт у сфері трудових відносин.

Поняття та сутність трудового договору. Взаємні права, обов'язки та відповідальність сторін трудового договору. Форми укладення та підстави припинення трудового договору. Колективний договір як специфічний вид договору в трудових відносинах.

Сутність та види робочого часу. Особливі режими тривалості робочого часу для певних категорій осіб (неповнолітні, вагітні жінки). Поняття та види часу відпочинку. Загальні вимоги до тривалості робочого часу та часу відпочинку. Спеціальні правові режими (надзвичайний, воєнний стани).

Поняття заробітної плати та її складові: основна, додаткова заробітна плата, заохочувальні та компенсаційні виплати. Види оплати праці: тарифна та безтарифна. Механізми підвищення доходів: індексація, компенсації. Підстави для відрахувань із заробітної плати.

Поняття та елементи трудової дисципліни. Методи забезпечення трудової дисципліни: переконання, заохочення, примус. Наслідки порушення трудової дисципліни та види стягнень, які можуть бути застосовані до порушників трудової дисципліни.

Тема № 9. Основи адміністративного законодавства України.

Поняття і загальна характеристика адміністративного права та адміністративних правовідносин. Принципи та джерела адміністративного права. Поняття адміністративної правоздатності та дієздатності.

Адміністративні правопорушення: поняття та ознаки. Об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона адміністративного правопорушення. Адміністративні стягнення: поняття та види (попередження, штраф, позбавлення спеціального права, виправні роботи, адміністративний арешт). Обставини, які можуть або обтяжити, або пом'якшити покарання.

Загальний порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення (провадження).

Тема № 10. Основи цивільного законодавства України.

Поняття цивільного права, його предмет та система. Цивільні правовідносини як основний об'єкт регулювання. Джерела цивільного права.

Правоздатність та цивільна дієздатність фізичної особи. Види обсягу правоздатності.

Правочини в цивільному праві: їх види, умови дійсності, причини недійсності та їх правові наслідки.

Особисті немайнові права фізичної особи. Захист особистих немайнових прав. Право власності: поняття, зміст, способи набуття та припинення. Обмеження та відповідальність за порушення права власності.

Тема № 11. Основи кримінального законодавства України.

Поняття кримінального права та кримінально-правових відносин.

Кримінальні правопорушення. Види кримінальних правопорушень. Кримінальний проступок. Кримінальний злочин. Види кримінальних злочинів. Співучасть у злочині: поняття та види співучасників. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.

Поняття, ознаки та підстави кримінальної відповідальності. Форми реалізації кримінальної відповідальності та їх зміст. Загальні засади звільнення від кримінальної відповідальності. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх.

Види кримінальних покарань: основні та додаткові. Обставини, що враховуються при визначенні виду покарання. Сукупність та повторність злочинів як фактори, що впливають на покарання.

Тема № 12. Основи кримінального процесуального законодавства України.

Поняття кримінального процесуального права. Поняття суб'єктів кримінального провадження, їх місце і роль у кримінальному судочинстві. Сторони та інші учасники кримінального провадження.

Стадії кримінального процесу та етапи руху кримінальної справи. Обставини, що виключають порушення кримінальної справи.

Учасники кримінального процесу та їх ролі. Права та обов'язки учасників кримінального провадження, зокрема з боку обвинувачення та захисту. Дотримання прав і свобод людини під час кримінального провадження.

Запобіжні заходи в кримінальному процесуальному законодавстві України. Критерії необхідності їх застосування.

4. Структура навчальної дисципліни

Розподіл часу навчальної дисципліни за темами

4.1. Денна форма навчання

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Контрольні роботи	Самостійна робота	
Семестр № 1							
Тема № 1: Походження держави і права. Форма сучасних держав	8	1	2	-	-	5	Тематична контрольна робота
Тема № 2: Основні поняття про право.	8	1	2	-	-	5	
Тема № 3: Правова поведінка та правопорушення.	7	2	2	-	-	3	
Тема № 4: Основи конституційного права України	7	2	2	-	-	3	
Тема № 5: Конституційно-правовий статус людини та громадянина	8	2	2	-	-	4	

Тема № 6: Форми безпосередньої демократії в Україні	8	2	2	-	-	4	
Тема № 7: Система органів державної влади в Україні	8	2	2	-	-	4	
Тема № 8: Основи законодавства України про працю	7	2	2	-	-	3	
Тема № 9: Основи адміністративного законодавства України	7	2	2	-	-	3	
Тема № 10: Основи цивільного законодавства України	7	2	2	-	-	3	
Тема № 11: Основи кримінального законодавства України	8	2	2	-	-	4	
Тема № 12: Основи кримінального процесуального законодавства України	7	-	2	-	-	5	
Всього	90	20	24	-	-	46	Екзамен

4.2. Заочна форма навчання

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Контрольні роботи	Самостійна робота	
Семестр № 1							
Тема № 1: Походження держави і права. Форма сучасних держав	8	-	-	-	-	5	Тематична контрольна робота
Тема № 2: Основні поняття про право.	8	2	-	-	-	5	

Тема № 3: Правова поведінка та правопорушення.	7	-	-	-	-	3	
Тема № 4: Основи конституційного права України	7	-	-	-	-	3	
Тема № 5: Конституційно-правовий статус людини та громадянина	8	2	-	-	-	4	
Тема № 6: Форми безпосередньої демократії в Україні	8	2	2	-	-	4	
Тема № 7: Система органів державної влади в Україні	8	-	-	-	-	4	
Тема № 8: Основи законодавства України про працю	7	-	-	-	-	3	
Тема № 9: Основи адміністративного законодавства України	7	-	-	-	-	3	
Тема № 10: Основи цивільного законодавства України	7	-	-	-	-	3	
Тема № 11: Основи кримінального законодавства України	8	-	2	-	-	4	
Тема № 12: Основи кримінального процесуального законодавства України	7	-	-	-	-	5	
Всього	90	6	4	-	-	80	Екзамен

4.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література
	Тема № 1: Походження держави і права. Форми сучасних держав.	
	1. Організація влади і нормативне регулювання у первісному суспільстві. 2. Поняття і ознаки держави. Визначення держави. Соціальне призначення держави. Державний апарат (механізм держави). Правова держава.	Основна: 4, 17 Додаткова: 3, 8, 26

	<p>3. Форма сучасних держав.</p> <p>4. Передумови виникнення права. Основні поняття про право.</p>	
	Тема № 2. Основні поняття про право.	
	<p>1. Поняття та ознаки права.</p> <p>2. Система права (галузь права, правові інститути, норма права). Класифікація правових норм.</p> <p>3. Джерела (форми) права. Чинність нормативно-правових актів. Дія нормативних актів у часі, просторі та за колом осіб.</p>	<p>Основна: 1, 11</p> <p>Додаткова: 5, 25</p>
	Тема № 3. Правова поведінка та правопорушення.	
	<p>1. Поняття і види правової поведінки.</p> <p>2. Типи та види правомірної поведінки.</p> <p>3. Поняття та ознаки правопорушення.</p> <p>4. Склад та причини правопорушень.</p>	<p>Основна: 11, 13, 18</p> <p>Додаткова: 1, 6, 27, 45</p>
	Тема № 4. Основи конституційного права в Україні.	
	<p>1. Поняття, конституційного права як галузі права, науки, навчальної дисципліни.</p> <p>2. Предмет і метод конституційно-правового регулювання.</p> <p>3. Система конституційного права.</p> <p>4. Конституційно-правові відносини: поняття, особливості, види. Суб'єкти та об'єкти конституційно-правових відносин.</p> <p>5. Джерела конституційного права.</p>	<p>Основна: 1, 3, 10, 11</p> <p>Додаткова: 2, 36, 37</p>
	Тема № 5. Конституційно-правовий статус людини і громадянина.	
	<p>1. Поняття елементи та види правового статусу особи.</p> <p>2. Конституційні права, свободи та обов'язки як базові елементи правового статусу людини і громадянина.</p> <p>3. Поняття та розвиток прав людини. Міжнародні стандарти у сфері прав людини.</p> <p>4. Основи правового статусу громадян України. Конституційно-правовий статус титульної нації та національних меншин в Україні.</p> <p>5. Гарантії реалізації основних прав і свобод. Відповідальність особи.</p>	<p>Основна: 3, 10, 11, 16, 17, 41, 43</p> <p>Додаткова: 1, 2, 16, 40</p>
	Тема № 6. Форми безпосередньої демократії в Україні.	

	<p>1. Поняття та соціальне призначення виборів. Види виборів.</p> <p>2. Об'єктивне і суб'єктивне виборче право. Принципи виборчого права.</p> <p>3. Загальна характеристика виборчого процесу в Україні.</p> <p>4. Поняття та юридична природа референдуму. Роль референдуму в здійсненні народовладдя.</p>	<p>Основна: 2, 31, 35 Додаткова: 12, 15, 40</p>
	Тема № 7. Система органів державної влади в Україні.	
	<p>1. Поняття державної влади. Поділ влади на гілки.</p> <p>2. Глава держави у системі органів державної влади.</p> <p>3. Конституційно-правовий статус парламенту.</p> <p>4. Конституційно-правовий статус уряду та центральних органів виконавчої влади.</p> <p>5. Поняття судової влади і правосуддя. Органи судової влади.</p> <p>6. Поняття, принципи та система місцевого самоврядування в Україні.</p> <p>7. Порядок організації, функції та повноваження органів місцевого самоврядування.</p>	<p>Основна: 1, 10, 11, 30, 33, 34, 44 Додаткова: 4, 11-13, 17, 35</p>
	Тема № 8. Основи законодавства про працю України.	
	<p>1. Загальна характеристика трудового законодавства України.</p> <p>2. Трудовий та колективний договори, права та обов'язки сторін.</p> <p>3. Основні поняття про робочий час та час відпочинку, їх види.</p> <p>4. Оплата праці та її види.</p> <p>5. Поняття трудової дисципліни та наслідки її порушення.</p>	<p>Основна: 11, 16, 17, 20, 36 Додаткова: 10, 21, 22, 39</p>
	Тема № 9. Основи адміністративного законодавства України.	
	<p>1. Загальна характеристика адміністративного права України.</p> <p>2. Адміністративні правопорушення та відповідальність. Основні поняття про робочий час та час відпочинку, їх види.</p> <p>3. Адміністративні стягнення та їх види.</p> <p>4. Загальний порядок розгляду прав про адміністративні правопорушення.</p>	<p>Основна: 11, 18, 37, 48 Додаткова: 7, 18-20, 24, 32</p>

	Тема № 10. Основи цивільного законодавства України.	
	1. Загальна характеристика цивільного права України. 2. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти цивільного права. 3. Поняття правочину та його види. 4. Особисті немайнові права. Право власності, зміст та способи набуття та припинення.	Основна: 10, 11, 16, 23, 37-39 Додаткова: 42
	Тема № 11. Основи кримінального законодавства України.	
	1. Загальна характеристика кримінального права України. 2. Поняття злочину та його склад. 3. Кримінальна відповідальність та її особливості при співучасті у вчиненні злочину. 4. Покарання у кримінальному праві.	Основна: 5, 9-13, 16, 27, 32, 44, 47 Додаткова: 33, 38, 44
	Тема № 12. Основи кримінального процесуального законодавства України.	
	1. Загальна характеристика кримінального процесуального права України. 2. Стадії кримінального процесу. Строки кримінального провадження. 3. Учасники кримінального провадження. 4. Запобіжні заходи.	Основна: 5, 9-14, 16, 27, 32, 44, 47 Додаткова: 14, 27, 28

5. Індивідуальні навчально-дослідні завдання

5.1. Теми рефератів

- Еволюція поняття держави: від первісних спільнот до сучасних державних утворень.
- Структура та функції державного апарату.
- Правова держава: концепція, принципи та основні ознаки.
- Форми сучасних держав: класифікація та характеристика.
- Передумови виникнення права: соціокультурний та історичний контексти.
- Поняття та основні історичні джерела (форми) права.
- Поняття та ознаки нормативно-правового акту. Юридична сила нормативно-правових актів.
- Дія нормативно-правових актів у часі, у просторі та за колом осіб.
- Основні правові системи сучасності (загальна характеристика).
- Федеративні та унітарні держави – переваги та недоліки.

11. Роль та функції правової поведінки в суспільстві.
12. Види та класифікація правомірної поведінки.
13. Основні елементи складу правопорушень.
14. Причини виникнення правопорушень та методи їх подолання.
15. Класифікація правопорушень за українським законодавством.
16. Роль та місце конституційного права як галузі в національній системі права.
17. Основні напрями і школи в науці конституційного права.
18. Основні тенденції розвитку конституційного права.
19. Релігійне право як джерело конституційного права.
20. Роль конституційного звичаю в регулюванні державно-правових відносин у зарубіжних країнах.
21. Проблема соціально-економічних гарантій прав людини і громадянина в Україні.
22. Основні політико-правові концепції прав людини.
23. Рівноправність і соціальна нерівність. Рівність перед законом і судом.
24. Обмеження основних прав і свобод громадян в Україні під час воєнного стану: правові засади та практична реалізація.
25. Право на особисту безпеку і недоторканність життя в умовах воєнного стану.
26. Гарантії забезпечення свободи думки та виразу поглядів під час дії воєнного стану.
27. Органи, на які покладається організація та проведення виборів у зарубіжних країнах.
28. Конституційно-правовий статус Центральної виборчої комісії.
29. Народна законодавча ініціатива, народне вето та інші форми безпосередньої демократії.
30. Принципи та етапи виборчого процесу в Україні.
31. Роль референдуму в реалізації народного суверенітету в Україні.
32. Вплив воєнного та надзвичайного станів на виборчий процес в Україні.
33. Правовий статус Ради національної безпеки і оборони України.
34. Конституційно-правовий статус народного депутата України.
35. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України.
36. Судова влада у зарубіжних країнах.
37. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування.
38. Виконавчі органи місцевих рад, їх система, склад і порядок формування.
39. Система дисциплінарної відповідальності в системі МВС України.
40. Підстави для настання матеріальної відповідальності сторін трудового договору.
41. Особливості регулювання робочого часу та часу відпочинку в Україні.
42. Правове регулювання оплати праці в Україні: основні принципи та види

43. Роль та значення Кодексу законів про працю України в регулюванні трудових відносин
44. Роль поліції в адміністративному провадженні.
45. Особливості накладання адміністративних стягнень на деякі категорії осіб.
46. Принципи адміністративного права України та їх роль у регулюванні адміністративних відносин.
47. Адміністративні правопорушення: класифікація та характеристика основних видів.
48. Адміністративна відповідальність юридичних осіб: особливості та проблеми правового регулювання.
49. Право інтелектуальної власності та його захист.
50. Господарські товариства та їх види.
51. Правовий статус фізичних та юридичних осіб в цивільному законодавстві України.
52. Види та характеристика правочинів в цивільному праві.
53. Особисті немайнові права та їх захист в українському законодавстві.
54. Підстави для звільнення від кримінального покарання.
55. Амністія та помилування – особливості застосування.
56. Кримінальна відповідальність неповнолітніх та вік настання кримінальної відповідальності.
57. Особливості кримінальної відповідальності під час дії режиму воєнного стану.
58. Принцип верховенства права в кримінальному процесі.
59. Презумпції невинуватості у кримінальному провадженні в Україні.
60. Випадки обов'язкового призначенні адвоката особі, яка підозрюється у вчиненні злочину.
61. Підстави закриття кримінальної справи.

6. Методи навчання

Формування знань, вмінь та навичок забезпечується поєднанням лекційних та семінарських занять з виконанням індивідуальних завдань та завдань для самостійної підготовки.

Метою лекційного курсу «Основи правових знань» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними правовими категоріями найбільш важливих галузей правової системи України.

На семінарських заняттях з дисципліни використовуються методи навчання: коротке пояснення, аналізу, тренування здобувачів вищої освіти для придбання ними навичок у правильному формулюванні складних юридичних понять і категорій.

Самостійна робота за кожною темою передбачає підготовку до аудиторних занять (лекцій, практичних, семінарських через вивчення навчальної літератури, що додається до навчальної програми дисципліни, матеріалів лекційного фонду); виконання практичних завдань протягом

семестру; самостійне опрацювання тем навчальної дисципліни (конспектування тем лекцій та тем, винесених на самостійне опрацювання); написання рефератів, наукових доповідей; розробку навчальних тестових завдань; підготовку до усіх видів контролю (поточного та підсумкового).

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

Контрольні питання до екзамену:

1. Передумови виникнення держави та основні теоретичні концепції її походження.
2. Роль організації влади та нормативного регулювання у первісному суспільстві.
3. Основні характеристики та ознаки держави.
4. Соціальне призначення держави та її роль у суспільстві.
5. Поняття та основні елементи державного апарату.
6. Основні принципи та характеристики правової держави.
7. Форми сучасних держав та їх особливості.
8. Передумови та основні етапи виникнення права.
9. Роль права у регулюванні суспільних відносин.
10. Основні поняття та категорії права.
11. Поняття, ознаки та функції права.
12. Структура правової системи: галузі права, правові інститути та правові норми.
13. Основні принципи класифікації правових норм.
14. Джерела права та їх роль у правовій системі.
15. Особливості чинності нормативно-правових актів.
16. Дія нормативних актів у часі та просторі.
17. Особливості дії нормативних актів за колом осіб.
18. Роль права у забезпеченні стабільності та розвитку суспільства.
19. Взаємозв'язок права з іншими соціальними інститутами.
20. Основні принципи та механізми захисту прав та свобод громадян.
21. Поняття та основні характеристики правової поведінки.
22. Основні види правової поведінки в Україні.
23. Правомірна поведінка: її типи та види.
24. Поняття та ознаки правопорушення в контексті українського законодавства.
25. Основні причини виникнення правопорушень.
26. Юридичні наслідки правопорушень.
27. Механізми запобігання правопорушенням в Україні.
28. Поняття та види адміністративних правопорушень.
29. Основні принципи правової відповідальності за правопорушення.

- 30.Механізми відновлення порушених прав та законних інтересів осіб.
- 31.Поняття конституційного права як галузі права, науки та навчальної дисципліни.
- 32.Предмет та метод конституційно-правового регулювання в Україні.
- 33.Система конституційного права України.
- 34.Конституційно-правові відносини: їх поняття, особливості та види.
- 35.Суб'єкти конституційно-правових відносин в Україні.
- 36.Джерела конституційного права в Україні.
- 37.Гарантії дотримання конституційних прав та свобод громадян.
- 38.Основні принципи конституційного права в Україні.
- 39.Основні конституційні права та свободи громадянина в Україні.
- 40.Механізми захисту конституційних прав та свобод громадянина в Україні.
- 41.Поняття правового статусу особи та його основні елементи.
- 42.Які конституційні права, свободи та обов'язки визначені для людини і громадянина в Україні?
- 43.Захист прав людини в умовах воєнного стану: роль та обов'язки державних органів і органів місцевого самоврядування.
- 44.Право на працю та соціальний захист громадян в умовах воєнного стану: особливості регулювання та практична реалізація.
- 45.Гарантії додержання прав дітей, жінок та інших вразливих груп населення під час введення воєнного стану в Україні.
- 46.Основні принципи організації та діяльності органів державної влади в Україні.
- 47.Поняття та основні елементи системи державної влади.
- 48.Поділ влади в Україні: основні гілки та їх функції.
- 49.Конституційний статус Президента України.
- 50.Повноваження та функції Верховної Ради України.
- 51.Основні принципи діяльності Кабінету Міністрів України.
- 52.Структура та основні функції центральних органів виконавчої влади.
- 53.Поняття та основні принципи судової влади в Україні.
- 54.Структура судової системи України.
- 55.Основні принципи та форми місцевого самоврядування в Україні.
- 56.Основні принципи та завдання трудового законодавства України.
- 57.Поняття та основні елементи трудового договору.
- 58.Права та обов'язки сторін трудового договору.
- 59.Основні поняття та види робочого часу в Україні.
- 60.Поняття, види та особливості режиму робочого часу та часу відпочинку.
- 61.Основні принципи оплати праці та її види.
- 62.Поняття та основні елементи колективного договору.
- 63.Поняття та основні види трудової дисципліни.
- 64.Правові наслідки порушення трудової дисципліни.
- 65.Основні принципи адміністративного права України.
- 66.Поняття та класифікація адміністративних правопорушень.

67. Особливості адміністративної відповідальності в Україні.
68. Поняття та основні види адміністративних стягнень.
69. Основні поняття про робочий час та його регулювання.
70. Основні етапи розгляду справ про адміністративні правопорушення.
71. Поняття та види адміністративних санкцій.
72. Принципи та основні інститути цивільного права України.
73. Поняття та основні ознаки фізичних та юридичних осіб у цивільному праві.
74. Правовий статус фізичних осіб у цивільному праві.
75. Поняття, види та особливості правочинів у цивільному праві.
76. Поняття та види особистих немайнових прав.
77. Поняття, зміст та функції права власності.
78. Способи набуття та припинення права власності.
79. Особливості захисту права власності в цивільному праві.
80. Поняття та види об'єктів цивільних правовідносин.
81. Принципи кримінального процесу України.
82. Поняття та основні етапи кримінального провадження.
83. Особливості досудового розслідування у кримінальному процесі.
84. Поняття та види учасників кримінального провадження.
85. Права та обов'язки обвинуваченого у кримінальному процесі.
86. Поняття та види запобіжних заходів у кримінальному процесі.
87. Принципи та порядок застосування запобіжних заходів.
88. Поняття та основні етапи судового розгляду у кримінальному процесі.
89. Особливості апеляційного та касаційного проваджень у кримінальному процесі.
90. Поняття та порядок виконання судових рішень у кримінальних справах.
91. Основні принципи кримінального права України.
92. Поняття та класифікація злочинів за кримінальним законодавством України.
93. Об'єктивна та суб'єктивна сторони злочину: основні елементи.
94. Поняття та види кримінальної відповідальності.
95. Особливості кримінальної відповідальності за співучасть у злочині.
96. Поняття та види покарань у кримінальному праві України.
97. Принципи та мета покарання у кримінальному праві.
98. Умови звільнення від кримінальної відповідальності.
99. Поняття та види звільнення від покарання.
100. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти з навчальної дисципліни

Контрольні заходи включають у себе поточний та підсумковий контроль.
Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути екзамени (комплексні екзамени); тести; наскрізні проекти; командні проекти; аналітичні

звіти; реферати; есе; розрахункові та розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень, завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо; інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських, практичних, лабораторних занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських, практичних та лабораторних занять і має за мету перевірку засвоєння знань, умінь і навичок курсантом (студентом, слухачем) з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

При розрахунку успішності здобувачів вищої освіти в Університеті враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські, практичні, лабораторні тощо); самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, виконання розрахункових завдань, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, розроблення спеціальних технічних пристроїв і приладів, моделей, комп'ютерних програм, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у вигляді, передбаченому в робочій програмі навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Результат навчальних занять за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок під час навчальних занять протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Результат самостійної роботи за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок з самостійної роботи, отриманих протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку

роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. **Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.** Якщо курсант (студент, слухач) не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен, залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку), з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності курсантів (студентів, слухачів), становить – **50**.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (екзамен, залік) отримав оцінку «незадовільно», складає його повторно. Повторне складання підсумкового контролю (екзамену, заліку) допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни, у тому числі один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівника.

Незадовільні оцінки виставляються тільки в відомостях обліку успішності. Здобувачам, які отримали не більше як дві незадовільні оцінки (нижче ніж 60 балів) з навчальної дисципліни, можуть бути встановлені різні строки ліквідації академічної заборгованості, але не пізніше як за день до фактичного початку навчальних занять у наступному семестрі. Здобувачі, які не ліквідували академічну заборгованість у встановлений термін, відраховуються з Університету. Особи, які одержали більше двох незадовільних оцінок (нижче ніж 60 балів) за підсумковими результатами вивчення навчальних дисциплін з урахуванням підсумкового контролю, відраховуються з Університету.

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі підсумкового контролю (екзамену чи заліку), то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоарифметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах.

Критерії оцінювання навчальної дисципліни «Основи правових знань» (денна форма навчання)		
Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 4 позитивних оцінок	Підготувати реферат, підготувати конспект за	Отримати за підсумковий контроль

	темами самостійної роботи.	не менше 30 балів
--	-------------------------------	-------------------

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
94-96			
90-93			
85-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома - трьома незначними помилками.
80-84			
75 – 79		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
70-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково , але прогалини не несуть істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань містять помилки , робота з трьома значними помилками.
65-69			
60-64		E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
40–59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки.
21-40			
1–20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки.

10. Рекомендована література (основна, додаткова), інформаційні ресурси в Інтернеті

10.1. Основна:

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України. Закон України від 28 черв. 1996 р. (зі змінами) URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17 липн. 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
3. Виборчий кодекс України. Закон України від 19 груд. 2019 р. № 396-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
4. Кодекс законів про працю України. Закон України від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07 груд. 1984 р. № 8073-X. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
6. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
8. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8 лип. 2011 р. № 3671-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>.
9. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лют. 2006 р. № 3477-IV (із змін.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
10. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 3 лют. 2015 р. № 141-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19>.
11. Про Всеукраїнський референдум: Закон України від 26 січ. 2021 р. № 1135-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20#Text>
12. Про громадянство України: Закон України від 18 січ. 2001 р. № 2235-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>.
13. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовт. 2014 р. № 1706-VII (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>
14. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квіт. 2019 р. № 2704-VIII (за змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
15. Про захист персональних даних: Закон України від 1 черв. 2010 р. № 2297-VI (із змін.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>
16. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лют. 2014 р. № 794-VII. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/794-18>.
17. Про Конституційний Суд України Закон України від 13 лип. 2017 р. № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>.

18. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 року № 580-VIII. Ст. 379. URL: <http://www.golos.com.ua/article/257729>

19. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану. Закон України від 15 бер. 2022 р. № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>

20. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

21. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вер. 2011 р. № 3773-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>.

22. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січ. 2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.

Підручники та навчальні посібники

23. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. освіти / [Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін.]. Вид. 6-те, допов. та перероб. З опорою на законодавство станом на 1 квіт. 2021 р. Харків : Право, 2021. 196 с.

24. Адміністративне право України : підручник / В. В. Середа, О. Л. Хитра, Ю. С. Назар, Д. І. Йосифович, Я. М. Когут та ін. Львів : ЛьвДУВС, 2021. 680 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4364/1/AdminPravo_28-03-2022.pdf

25. Гапотій В. Д., Слишик О. А. Основи права: підручник. 2-ге вид. із змінами та доп. Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2019. 882 с.

26. Дотримання прав людини в правоохоронній діяльності: навч. посіб.. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 319 с.

27. Кримінальне право. Загальна частина (у таблицях і схемах) : навчальний посібник / О. С. Бондаренко, М. О. Думчиков. Суми : Сумський державний університет, 2022. 114 с.

28. Кримінальне право України. Особлива частина: навч. посіб. / А. А. Васильєв, О. О. Житний, Є. О. Гладкова та ін.; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова. Харків: Право, 2020. 656 с.

29. Конституційне право України: навчально-методичний посібник. Одеса, 2020. 242 с.

30. [Конституційне право: підручн. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; за заг. ред. О. С. Бакумова, Т. І. Гудзь, М. І. Марчука. Харків, 2019. 484 с.](#)

31. Молдован В. В., Чулінда Л. І. Правознавство: навч. посіб. Київ: ЦУП, 2020. 184 с.

32. Пчеліна О. В., Фоміна Т. Г., Романюк В. В та ін. Основи кримінального процесу : навч. пос. За заг. ред. Т. Г. Фоміної. Харків, ХНУВС. 2023. 140 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a58adaa7-8aес-4с64-8е85-5181е2е4356d/content>

33. Теорія держави і права: підручн. / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О. С. Передерій та ін.; за заг. ред. О. М. Бандурки ; МВС України, ХНУВС. Харків, 2018. 416 с.

34. Теорія держави та права України: підручник для курсантів та студентів вищих навч. закл. / О. М. Бандурка, М. Ю. Бурдін, О. М. Головка та ін. Харків: Майдан, 2018. 436 с. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6689/Teoriia%20derzhavy%20i%20prava_pidruchnyk_KhNUVS_2018.pdf?sequence=4&isAllowed=y
35. Трудове право України: підручник (за ред. проф. О. М. Ярошенко). Харків: Вид-во 2022. 376 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/07/27/Trudove.pravo.Ukrayiny.26.07.2022.pdf>.
36. Сенаторова О. В. Права людини і збройні конфлікти: навч. посіб. Київ: Вид-во «ФОП Голембовська О. О.». 2018. 208 с. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_6_copy.pdf.
37. Тетарчук В. І. Теорія держави і права: навч. посібн. для підготовки до іспитів. 2021. 184 с.
38. Цивільне право та процес: підготовка до іспиту : навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К. Р. (кер.), Юнін О. С., Круглова О. О. та ін.]. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. Ч. 1. 295 с.
39. Цивільне право України : підруч. 2-е вид., перероб. і доп. У 2-х ч. ; за ред. проф. Р. Б. Шишки (кер. авт. кол.). Ч. 1. Загальна. Київ : Ліра-К, 2018. 736 с.
40. Цивільний процес: навчальний посібник / К. В. Гусаров, М. В. Жушман, С. О. Кравцов та ін. Харків: Право, 2018. 359 с.

10.2. Додаткова:

1. Арісян С. Р. Взаємодія Ради ООН з прав людини з верховним комісаром і управлінням Верховного комісара ООН з прав людини. *Прикарпатський юридичний вісник. Міжнародне право*. 2018. Вип. 3 (24). С. 192–196. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v3_2018/41.pdf
2. Афанасенко С. І. Конституційні гарантії прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 3. С. 3–5.
3. Бакумов О. С. Президент України в системі гарантування юридичної відповідальності держави: конституційно-правовий аналіз. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. Спецвип., т. 2. С. 24–30. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9135?show=full>
4. Бараненко Д. В. Принципи діяльності центральних органів виконавчої влади. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2020 № 46. С. 25–29. URL: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc46/7.pdf>
5. Батанов О. В. Унітаризм як політичний та правовий феномен: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія політичні науки*. 2019. № 4. С. 20–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdonnupn_2019_4_5
6. Бичков І. Г. Щодо місця Конституційного Суду України в механізмі стримувань і противаг. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3 (289). С. 224–229

7. Біла В. Р. Правові акти публічної адміністрації: теоретико-правове дослідження. *Право і суспільство*. 2019. № 4. С. 140 – 145.

8. Білозьоров Є. В. Природний тип розуміння права як підґрунтя діяльнісної теорії правознавства. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. Вип. 2. С. 10–14. URL: http://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/07/APP-2_2022_FINAL.pdf#page=10

9. Бойко І. Роль і значення адміністративної процедури у публічному адмініструванні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Серія ПРАВО. Вип. 69. С. 229–236. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/03/41-1.pdf>

10. Бойко І., Соловійова О. Вплив ідеї людиноцентризму на зміст адміністративного права. *International Science Journal of Jurisprudence & Philosophy*. 2023. 2 (1): 1-12. URL: <https://isg-journal.com/isjpp/>.

11. Бондаренко С. Ю., Вітомський Ю. Л. Психологічна теорія як онтологія походження держави, чи спроба вгамувати економічний детермінізм. *The X International Science Conference «Science foundations of modern science and practice»*. 2021. С. 200–210. URL: https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=26NREAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA200&dq=info:sfmaLn1j_NkJ:scholar.google.com&ots=_tBDRex3Cj&sig=81eLupcgWf8RDZUYV3XusG-ridA

12. Букіна Т. В., Лазарева А. О., Губа М. І. Громадські слухання як форма взаємодії влади та громадськості: теоретичні аспекти. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 4. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2021/33.pdf

13. Вавженчук С. Трудова охороноздатність як складник трудової правосуб'єктності. *Підприємництво, господарство, право*. 2020. № 7. С. 115–120.

14. Власенко В. В., Луценко В. Р. Еволюція інституту президентства та його трансформація в сучасній Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 68–71. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-2/13>

15. Волошина Я. Місцеве самоврядування: теорії походження та їх реалізація. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 3. С. 117–122. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/3/23.pdf>

16. Гайдар М. Є. Принципи місцевого самоврядування в аспекті процесу об'єднання територіальних громад в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Вип. 4 (29), т. 2. С. 8–13. URL: <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/426>.

17. Глагович М. В., Діденко Н. Г. Повноваження Кабінету Міністрів України, функції та відповідальність. *Державне управління*. 2021. № 7. С. 91–97. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/7_2021/16.pdf

18. Глинська Н. В. Кримінальне процесуальне законодавство: основні аспекти якісної характеристики. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 2. С. 16–24. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/2_2018_Glunska.pdf

19. Гомонай В. В. Роль Верховної Ради України в механізмі реалізації зовнішньої політики держави. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2020 № 43. С. 30–33.

20. Гудзь Л., Гудзь Т. Принцип загального виборчого права: міжнародні стандарти та перспективи законодавчої реалізації в Україні. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Право*. 2020. С. 30–39. URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/16370>

21. Гудзь Т. І., Мальцев В. В. Міжнародні стандарти права на достатній життєвий рівень та їх вплив на законодавство України. *Право і безпека*. 2022. № 4 (87). С. 94–107. URL: https://dspace.univd.edu.ua/bitstream/handle/123456789/15671/Mizhnarodni%20standarty_Hudz_Maltsev_2022.pdf?sequence=1.

22. Джафарова М. В. Принципи адміністративного процесуального права у новітніх умовах сьогодення: науково-правовий аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Юридичні науки*. 2019. Вип. 1. С. 54–57.

23. Долженков О., Гжибовська Т. Статус обласних рад у системі здійснення місцевого самоврядування в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. Т. 2, № 83. С. 146–150. URL: <http://uran.oridu.odessa.ua/article/view/237294>

24. Зима О. Т. Про адміністративний договір: сучасні проблеми правового регулювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. № 58, т. 1. С. 27–32. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/03/41-1.pdf>

25. Івановська А. М. Розмежування судового та конституційного контролю: теоретико-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. С. 234–237. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2020/58.pdf

26. Кириченко Ю., Чоудрі С. Парламент України у воєнний час. *Український часопис конституційного права*. 2022. № 2. С. 59–63. URL: <https://doi.org/10.30970/jcl.2.2022.6>.

27. Кобко Є. В. Щодо застосування норм адміністративно-деліктного законодавства України до іноземців. *Право і безпека*. 2017. № 2 (65). С. 30–34. URL: <http://oaji.net/articles/2017/2258-1507793109.pdf>.

28. Козуб І. Г. Деякі аспекти представництва роботодавців у трудових відносинах. *Юридична Україна*. 2018. С. 100–106.

29. Козуб І. Г., Боднарчук М. І. Щодо трудової правосуб'єктності роботодавця. *Право і суспільство*. 2021. № 2. С. 73–78. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2021/2_2021/13.pdf.

30. Коломієць Ю. М. Проблема конституційного регулювання промугації законів Президентом України. *Конституція України: ціннісний вимір 25-річного досвіду державотворення та правотворення* : Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 23 червня 2021 р.) / КНУ ім. Т. Шевченка. Київ, 2021. С. 221–224.

31. Комзюк А. Т. Адміністративна відповідальність юридичних осіб: деякі проблеми правового регулювання. *Право і безпека*. 2017. № 2 (65). С. 34–38.

32. Красніцька Г. М. Періодизація становлення права. *Гілея: науковий вісник*. 2019. Том 141. Випуск 141(2). С. 81–83.

33. Красовський К. Новітні ідеї гарантування природних прав людини та удосконалення їх конституційних механізмів на тлі світового досвіду. *Публічне право*. 2019. № 4 (36). С. 19–29.

34. Лазарева М. Д. Стан забезпечення прав людини в Україні на сучасному етапі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 1. С. 51–53. URL: http://lsej.org.ua/1_2020/13.pdf

35. Логвиненко І. А., Логвиненко Є. С. Теорії походження Руської держави (Київської Русі). *25 років становлення Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ: славетна історія та горизонти майбутнього* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (21-22 лют. 2020 року, м. Суми). 2020. С. 22–24. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6801>

36. Лоскутов Т. Правове регулювання волевиявлення особи щодо проведення кримінальних процесуальних дій в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 75, т. 2. С. 177–182. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/download/276178/271041>

37. Лоскутов Т. Правове регулювання кримінального процесуального затримання в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. Вип. 70. С. 417–423. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/download/259355/256000>

38. Мельничук О. П. Відокремлення держави та релігійних організацій в сучасних умовах державотворення: правова природа, зміст та види. *Правова позиція*. 2020. № 2 (27). С. 178–182. URL: <http://legalposition.umsf.in.ua/archive/2020/2/34.pdf>

39. Миргород-Карпова В. В. Загальні засади організації та діяльності суддів в Україні. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2021. Вип. 1 (93). С. 61–69.

40. Павлюх О. А. Роль президента як глави держави в організації державної влади: Україна і світ. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2018. Вип. 3–4 (12–13). С. 28–34.

41. Петков С. В., Іванов І. В., Делія Ю. В. Забезпечення прав людини правоохоронними органами. Вид-во КТН. 2019. 241 с.

42. Руденко Л. Д. Механізм притягнення до адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 207–210. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2020/51.pdf.

43. Руденко М. М. Адміністративно-правовий статус Міністерства внутрішніх справ України в системі забезпечення організації та діяльності Міністерства внутрішніх справ України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 5. С. 428–430. DOI://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-5/106

44. Соболь О. І., Южека Р. С. Рішення Європейського суду з прав людини як джерела кримінального права України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. Вип. 2, т. 2. С. 57–59.

45. Стрельченко О. Г., Бухтіярова І. Г., Бухтіяров О. А. Доктринальна характеристика суб'єктів публічної адміністрації: сучасний вимір у рамках європеїзації суспільства. *Правова позиція*. 2022. № 2 (35). С. 22–26. URL: <https://legalposition.umsf.in.ua/archive/2022/2/4.pdf>.

46. Ткаля О. Шелудько А. Загальні принципи організації та діяльності державного апарату. *Конституційне право*. 2019. № 11. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/11/48.pdf>

47. Федоренко В. Завдання та функції конституційного права як галузі конституційного права. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2021. № 1 (93). С. 80–89.

48. Федоренко В. Л. Система конституційного права: поняття та генезис. *Право і суспільство*. 2020. № 4. С. 35–46. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/4_2020/8.pdf

49. Фіалка М. І. Документи в КК України: зміст та їх взаємозв'язок між собою. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2020. № 2 (89). С. 284–298.

50. Філіпська Н. О. Гарантії реалізації виборчих прав осіб з обмеженою внаслідок психоінтелектуальних вад дієздатністю. *Recht der Osteuropäischen Staaten (ReOS)*. 2019. № 3. С. 95–99.

51. Філіпська Н. О. Реалізація конституційного права на працю особами з обмеженими можливостями. *Конституційно-правові академічні студії*. 2018. № 2. С. 70–78. URL: <http://konstlegalstudies.com.ua/wp-content/uploads/2020/08/2-2018.pdf>

52. Ханик-Посполітак Р. Ю. Запровадження електронного правосуддя в цивільному судочинстві України. *Право України*. 2017. № 8. С. 122–129.

53. Циганюк Ю. В. Генеза кримінального процесуального законодавства України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 420–425. URL: http://lsej.org.ua/2_2020/111.pdf

54. Шульга А. М. Особливості формування загального об'єкта злочинів проти земельних ресурсів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 6, т. 1. С. 202–206.

55. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні. Київ, березень 2022 р. URL: <https://ombudsman.gov.ua/report-2022/>

10.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Веб-портал органів виконавчої влади України – <https://www.kmu.gov.ua/ua/>

2. Офіційне інтернет-представництво Президента України – <https://www.president.gov.ua/>

3. Офіційний сайт Верховної Ради України – <https://rada.gov.ua/>

4. Офіційний сайт Європейського суду з прав людини – <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c/>

5. Офіційний сайт Конституційного Суду України – <http://www.ccu.gov.ua/>

6. Офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України –
<http://www.ombudsman.gov.ua/ua/>